

Радујте се, Свети свештеномученици горњокарловачки, са епископом Савом невино пострадали!

Дана 4/17. јула Света Православна Црква молитвено прославља Светог свештеномученика Саву (Трлајића) Епископа горњокарловачког и Свете 73 свештеномученика горњокарловачких.

Епископ Сава (Трлајић) је рођен у месту Молу (Бачка) 19. јула 1884. године од родитеља Стевана и Латинке-Јелисавете рођ. Каракашевић. На крштењу је добио име Светозар. После завршетка српске основне вероисповедне школе у родном месту, одлази у Сремске Карловце где је завршио Гимназију и Богословију са одличним успехом.

Светозар се венчао са Софијом Писаров 15. новембра 1908. године у Благовештенском храму у Ади. У чин ђаконa рукоположен је на празник Богојављења, а у презвитера на дан Светог Саве Српског 1909. године у Саборном храму у Темишвару. Оба рукоположења извршио је Епископ темишварски др Георгије (Летић) који му је поверио парохију у Печкој. После краће болести, 6. августа 1910. године умире Софија Трлајић, а наредне године парох Светозар по личној молби премештен је у Башаид надомак

Кикинде. Као парох завршио је Правни факултет у Београду, а строги судијски испит је положио на Правном факултету у Загребу.

У својим сећањима, протојереј Исо Пејновић из Плашког је забележио и страдање епископа Саве (Трлајића) као пароха башаидског за време Првог светског рата (1914-1918): „Преосвештени господин Сава за вријеме Свјетскога рата био је парохијски свештеник у Башаиду у Банату. Ни он није био поштеђен од прогона мађарских власти. Послије обављеног претреса у његовом дому у Башаиду, он је ухапшен и стављен пред мађарске судове. Боравећи извјесно вријеме у истражном затвору, а послије преслушања неких Мађара, који су као поштени људи на суду говорили само истину, Преосвештени Господин Сава пуштен је из затвора, али је стављен под полицијски надзор. Да не би био у додиру са народом и са својим парохијанима полицијске власти су ставиле предлог војним властима да га мобилишу и да га као политички непоуздана човјека додјеле неким мађарским и румуњским пуковима као војног свештеника, гдје ће бити непрестано као непоуздан под строгим надзором војних органа. Преосвештени епископ Сава провео је као војни свештеник у Карпатима у првим линијама извјесно вријеме те је послије био демобилисан и повраћен у своју парохију гдје га је и затекао слом Аустро-Угарске монархије“.

Почетком 1927. године је рукопроизведен у чин протојереја и изабран за референта, а убрзо и за главног секретара Светог Архијерејског Синода. Као удов свештеник је замонашен у манастиру Крушедолу на дан Свете Петке (27. октобар) 1929. године добивши име Сава. Замонашио га је Епископ далматинско-истарски др Максимилијан (Хајдин). У чин архимандрита је рукопроизведен у дворској капели у Сремским Карловцима 3. новембра, а после четири дана је примљен у статус дворских монаха. Патријарх Димитрије је поставио архимандрита Саву (Трлајића) за настојатеља манастира Крушедола. Као архимандрит, Сава је замонашио у манастиру Крушедолу свршеног богослова и дипломираног теолога Недељка Иличића, потоњег Епископа горњокарловачког, сремског и бачког Никанора. У крушедолском братству заједно са архимандритом Савом био је и јеромонах Иринеј (Ердевички), који је мученички пострадао од усташа 26. августа 1941. године.

За викарног епископа Патријарха српског Варнаве (Росића), са титулом сремски, архимандрит Сава је хиротонисан у Саборном храму у Сремским Карловцима 30. септембра 1934. Године. На овој дужности је остао све до 22. јуна 1938. године, када је изабран за Епископа горњокарловачког. Устоличен

је 4. септембра исте године у Плашком.

Дана 6. априла 1941. године нацистичка Немачка је напала Краљевину Југославију. Уласком немачких трупа у Загреб 10. априла исте године проглашена је Независна Држава Хрватска (НДХ) на челу са др Антом Павелићем, седам дана пре капитулације југословенске војске. Са проглашењем нове државе почео је незапамћен прогон Срба и Српске Православне Цркве.

На основу прикупљених података Епископ моравички Арсеније (Брадваревић), администратор Епархије горњокарловачке (1945-1947), извештава Свети Архијерејски Синод о судбини епископа Саве: „Прилаже се списак свештеника, који су изгинули за вријеме рата. То су болне и велике жртве – њих 72 (свештена лица), које је дала ова Епархија. Међу њима је и жртва блаженопочивши епископ Сава (Трлајић), а тим болнија што се до данас није могло тачно установити, где је, када је и како је изгубио епископ Сава свој живот. Само се толико могло утврдити да је ухапшен 17. јула 1941. године пред вече у својој резиденцији, да је везан одведен у кућу највећег усташког злочинца, разбојника и кољача Јосипа Томљеновића у Плашком, да је ту малтретиран, тучен, да је за време пребијања и мрцварења на грамофону опљачканом у Двору епископском била навијена плоча и непрестано је свирало: „Јелици Во Христа...“. Дана 19. јула епископ Сава је везан са још тројицом свештеника: секретаром Црквеног суда Богољубом Гаковићем, вероучитељом из Плашког Ђорђем Стојановићем и парохом из Личке Јасенице Станиславом Насадилком, и са још једанаест мирјана (верника), одведен из куће Јосипа Томљеновића на жељезничку станицу у Плашком. Воз, који полази из Плашког за Госпић у 11 сати у вече тога је дана закаснио и дошао је истом 20. јула у 5 сати ујутро. Дотле је епископ непрестано био везан у ланце с других једанаест људи пред улазом у саму станицу. Дана 20. јула 1941. године пред вече пешице са жељезничке станице у Госпићу, епископ са горе поменутих људима, везани су два и два, доведени у Казнени завод у Госпићу. Монах Мирић из Плашког однио је у Госпић епископу нешто веша и креветских хаљина. Епископ је на једној цедуљици, писаној латиницом његовом руком, потврдио пријем тих ствари. Дана 8. августа 1941. године виђен је епископ у дворишту Казненог завода у Госпићу, где су га усташе поставили на кишу, која се на њега ту излила. Епископ је ту тортуру мирно и стојички поднио. Неколико дана после 8. августа, неустановљеног дана, извучено је око две хиљаде Срба из Казненог завода у Госпићу, везани жицом два и два, међу њима и епископ Сава. Сви су ти људи одведени из Госпића цестом према Велебиту, наводно у Карлобаг на мору, односно на острво Паг.

То је последње виђење епископа Саве и задња вест о њему. По свој прилици епископ је убијен на Велебиту, на путу између Брушана и Карлобага, јер је на том путу убијено, по причању неких италијанских новинара, око осам хиљада Срба у августу 1941. године. Може бити да ће се послије штогод поближе сазнати о судбини ових људи и епископа Саве. Ако се сазнају какве поузданије и детаљније вијести о епископу Сави, ми ћемо о том извјестити Свети Архијерејски Синод“.

Свети Архијерејски Сабор је 27. маја 1998. године за свештеномученике Православне Цркве прогласио митрополита Петра (Зимоњића), епископе Саву (Трлајића) и Платона (Јовановића), а за исповедника митрополита Доситеја (Васића), који су мученички пострадали на територији Независне Државе Хрватске за време Другог светског рата.

На редовном заседању у Београду 2022. године, Свети Архијерејски Сабор је прибројао Лику светих 73 свештенослужитеља Епархије горњокарловачке који су мученички пострадали у току Другог светског рата, а то су:

Алагих Ђуро, протојереј, парох у Дубравама, убијен 29. јуна 1941. код Огулина; Ајдуковић Илија, јереј, парох у Средњој Гори, убијен у Ловинцу у јулу 1941; Бабић Дане, јереј, парох у Свињици, заклан код Костајнице 14. јуна 1941; Бјеговић Јован, јереј, катихета у Бихаћу, у јулу 1941. убијен у Лици; Богуновић Никола, јереј, парох у Доњем Лапцу, убијен на парохији у јуну 1941; Бракус Данило-Дане, јереј, парох у Бјелопољу, убијен у јулу 1941; Брека Милош, јереј, парох у Зрмањи, убијен 15. фебруара 1942. у Гламочу од НОВЈ-а; Вигњевић Бранко, јереј, парох у Јаворњу, стрељан на Бањици 1944; Вујић Милош, јереј, парох у Радовици, убијен у августу 1941. код Слуња; Вујиновић Петар, протојереј, парох у Госпићу, убијен у Шапцу у септембру 1941; Вурдеља Илија, јереј, парох у Црновласту, убијен у новембру 1944. у Београду; Вучковић Петар, јереј, чиновник из Плашког, 25. јула 1941. убијен у Јадовну; Вучковић Никола, јереј, парох у Дрљачама, убијен 15. јуна 1941. код Петриње; Гаковић Богољуб, јереј, секретар Црквеног суда у Плашком, убијен у Јадовну у августу 1941; Галогаж Петар, протојереј, парох у Петрињи, убијен септембра 1941. у Шапцу; Грозданић Јован, јереј, парох у Радучу, стрељан на парохији у априлу 1941; Гутовски Михаило, протојереј, Рус, парох у Требињи, убијен на парохији почетком 1942; Диклић Душан, јереј, парох на Плитвичким језерима, убијен у јулу 1941; Диклић Милан – Мишо, јереј, парох у Косињу, убијен код Оточца у мају 1941; Добросављевић Бранко, протојереј, парох на Вељуну, убијен заједно са сином 6. маја 1941. у Благају код Слуња; Докмановић Милан – Љути, протојереј, парох у Плашком, убијен у Јадовну 25.

јула 1941; Докмановић Миле, јереј, парох у Перјасици, заклан 29. јула 1941. код Крњака; Дошен Милојко, јереј, парох у Почитељу, убијен у Лици јула 1941; Дујић Владимир, протојереј, парох из Српских Моравица, убијен 25. јула 1941. у Јадовну; Ђукић Милан, јереј, секретар ЕУО-а из Плашког, убијен 25. јула 1941. у Јадовну; Ђурић Игњатије, јеромонах, парох у Великој Кладуши, убијен у мају 1941. на својој парохији; Живковић Глигорије – Глишо, протојереј, парох у Бачуги, убијен код Сиска у августу 1941; Загорац Никола, јереј, парох у Личком Петровом Селу, убијан на парохији у јулу 1941; Илић Илија, протојереј, пензионисани члан Црквеног суда у Плашком, убијен у лето 1941. у Лици; Јерковић Димитрије, јереј, парох у Широкој Кули, убијен у Госпићу у јулу 1941; Кардасијевић Николај – Никола, јереј, парох у Мазину, убијен у мају 1942; Којић Сава, јеромонах, парох у Бухачи, убијен код Слуња јула 1941; Ковачевић Радован, јереј, парох у Примишљу, убијен у Слуњу августа 1941; Косановић Теофан, игуман манастира Гомирје, убијен 25. јула 1941. у Јадовну; Косановић Георгије – Ђуро, протојереј, пензионисани парох у Плашком, убијен на парохији у фебруару 1942; Лаврња Спасо, јереј, парох у Личкој Суваји, заклан у парохијском стану са породицом у јуну 1941; Лапчевић Радован, јереј, умировљени парох у Блатуши, убијан на парохији у августу 1941; Мајсторовић Петар, јереј, парох у Личким Дољанима, обешен у Госпићу 22. јуна 1941; Малобабић Душан, протојереј, парох на Коларићу, заклан са породицом и спаљен у коларићком храму у мају 1942; Мандић Милош, протојереј, парох у Грачацу, убијен у Метку у мају 1941; Маријан Георгије – Ђуро, протојереј, парох у Сењу, спаљен у мају 1941. у Госпићу; Матић Симеон – Симо, јереј, парох у Тржићу, убијан у Слуњу августа 1941; Муљев Борис, протојереј, Рус, парох у Скарду, убијен на парохији у јулу 1941; Накарада Василије, јереј, парох у Машвини, убијен у Слуњу августа 1941; Насадил Станислав, јереј, Чех, парох у Личкој Јасеници, убијен у августу 1941. у Јадовну; Нинковић Петар, јереј, парох у Војнићу, заклан 29. јула 1941. код Крњака; Обрадовић Павле, протојереј, парох у Небљусима, убијен у јулу 1941. у Јадовну; Опачић Богдан, јереј, парох у Глини, убијен 12/13. маја 1941. на парохији; Павлица Илија, јереј, парох у Муњави, убијен 25. јула 1941. у Јадовну; Пањковић Вујадин, јереј, парох у Дебелом Брду, убијен у Јадовну; Пеурача Миле, јереј, парох у Горњем Будачком, заклан код Крњака 29. јула 1941; Попов Петар, јереј, Рус, парох у Пониквама, убијен код Огулина у мају 1945; Радмановић Никола, протојереј, парох у Сушници, убијен са породицом 4. августа 1941. у Растокама код Слуња; Рајчевић Милан, протојереј, тужилац Црквеног суда у Плашком, убијен у Јадовну 25. јула 1941; Рајчевић Урош, јереј, парох у Моглићу, убијен над Шарановом јамом 28. јуна 1941; Рашета Петар, протојереј, парох у Бунићу, убијен у јуну 1941; Скенцић Вуколај, јереј, парох у

Брињи, убијен у брињском затвору 25. јуна 1941; Скорупан Дмитар, јереј, парох на Цвијовић брду, убијен 6. маја 1941. у Благају; Станисављевић Радивој – Раде, јереј, парох у Кореници, убијен у јуну 1941. у Прибоју; Степанов Јаша, јереј, парох у Плашком, убијен 25. јула 1941. у Јадовну; Стијачић Матија, протојереј, парох у Смиљану, убијен у Госпићу априла 1941; Стојановић Ђурађ – Ђуро, јереј, катихета и адм. парох у Плашком, убијен у августу 1941. у Јадовну; Суботин Методије, игуман, парох у Врбовском, убијен 25. јула 1941. у Јадовну; Тинтор Илија, јереј, парох у Босанским Дољанима, убијен 1941; Ћурчић Стеван, јереј, парох у Огулину, убијен 25. јула 1941. у Јадовну; Шушњар Душан, јереј, парох у Дуњаку, заклан код Крњака 29. јула 1941. године.

У периоду од 1941. до 1945. године пострадали су и свештенослужитељи: Илић Гедеон – Гено, протојереј-ставрофор, умировљени госпићки парох у Госпићу, од последица усташког мучења умро је у августу 1941; Омчикус Симеон – Симо, протојереј, парох на Сушаку, од последица логорског мучења надомак Рима, умро је 7. јануара 1946; Пајић Родољуб, протојереј-ставрофор, парох петрињски у пензији, умро у децембру 1942. у Аранђеловцу од последица мучења у логору Цапраг; Чакшираш Јован, јереј, парох у Тоболићу, тешко болестан злостављан од усташа, умро у Београду 10. јуна 1941. године; Врањешевић Стојан, протојереј-ставрофор, умировљени архијерејски намесник бихаћки, умро у Београду 1942. године од последица мучења у логору на Лукама; Цвјетићанин Андеија, јереј, парох у Томингају (Горњи Грачац), умро у фебруару 1943. године од последица усташких и партизанских мучења.

Лику Светих свештеномученика Горњокарловачких прибројано је и име јереја Ђорђа Жутића, пароха дрежничког, који се по завршетку рата вратио на своју парохију. У Дрежници су га 23. марта 1946. дочекали парохијани са очима пуним суза. Мученички је убијен од стране грађанске власти, представника „дароване слободе“, у Дрежници 26. марта исте године, а гроб му се ни до данас не зна.

Тропар, глас: 8.

Свештеномучениче Саво Горњокарловачки са презвитерима својим часно пострадавши, животима својим Христа сведочећи, кроз мучеништво вечност задобисте, радујући се лику часних страдалника, спомените и нас грешне који вас молитвено славимо.

Ћакон Будимир Кокотовић

spc.rs